

Starověké právo I. Úvodní přednáška

Pojem starověké právo, starověké civilizace, otázka periodizace státu a práva, metodologie výkladu právních a narativních pramenů

Otázky:

1. Co je to starověk?
2. Jaké starověké civilizace znáte?
3. Pokuste se jednotlivé starověké „národy“ charakterizovat.
4. Co je to právo?
5. Pokuste se vyložit a verifikovat tyto výroky:
 - a. Cicero: *"Ubi homo, ibi societas; ubi societas, ibi ius"*
 - b. Thrasymachos: *"Právo (spravedlnost) není nic jiného, než prospěch silnějšího."*
 - c. Předmluva k zákoníku krále Chammurapiho: *„Aby silný nekřivdil slabému“*
 - d. Marcus Tullius Cicero, *De officiis* libri tres, II, 12: *„Myslím, že nejen u Médů, jak o tom vypravuje Hérodot, ale i u našich předků vešlo kdysi v obyčej volit lidi dobré povahy za krále, proto se dosáhlo spravedlnosti. Když byli lidé v míru utiskováni od lidí mocnějších, utíkali se vždy o pomoc k některému jednotlivci, vynikajícímu ctností. A ten, aby ochránil slabší před bezprávím, zavedl rovnost a podle stejného právního řádu vládl nejvyšším i nejnižším. A ze stejné příčiny jako království byly zavedeny také zákony. Neboť lidé si vždycky žádali rovné právo; vždyť jinak by to ani právo nebylo. Dokud lidé dosahovali takového práva od spravedlivého a poctivého jednotlivce, byli s ním spokojeni. Když tomu přestalo tak být, byly vynalezeny zákony, aby se všemi lidmi vždycky mluvily jednou a touž řečí. Je tedy jasné, že k vládě bývali vybíráni ti, o jejichž spravedlnosti měl lid vysoké mínění.“*
6. Jaké rozeznáváme vývojové fáze lidské společnosti?
7. Popište přechod od rodového zřízení ke státu.
 - a. Jak se tento přechod projevil v právu?
 - b. Popište strukturu společnosti na příbuzenském, územním, timokratickém a teokratickém principu.
 - c. Kdo je nositelem suverenity?
8. Jaký vliv měly přírodní podmínky na vývoj lidské společnosti z pohledu státoprávního?

9. Popište starověké „modely vlády“, které spojovaly moc náboženskou (božskou) a světskou.

- a. Které civilizace byly vystaveny na sloučení těchto mocí a které nikoli?
- b. Jaký vliv ve společnosti měl „kult vůdce“ jako nositele blahobytu?
- c. Byla nadpřirozená moc vládců dědičná, jak se získala, obnovovala?

10. Metodologie práce se starověkými právními texty:

- Jaké dělení můžeme použít pro historický právní materiál („*Pramen je materiál, z něhož jsou poznatky naší vědy čerpány*“ E. Bernheim), který obsahuje psané (písmo v nejširším možném významu) informace.
- Co je to zdroj z pohledu právní historie
- Co je to metoda z pohledu právní historie
- Jaké je dělení historických pramenů podle zdroje historického poznání?
- Co je dle Vás podstatou historicko-kritické metody práce s primárními texty

11. Práce s textem: Heródotos, Dějiny I, 195 – 199 – přečtěte si uvedené fragmenty a proveďte jejich rozbor. Zejména se zaměřte na:

- Celkovou koncepci díla jako celku.
- Pravděpodobné důvody výběru uvedených obyčejů/zákonů.
- Rozlište světské a náboženské normy.
- Zda Heródotos provádí komparaci.
- Jsou uvedené fragmenty názorově neutrální?
- Na základě uvedených fragmentů se pokuste odhalit nešvary, se kterými zákonodárci bojovali.